

Sluttrapport

Strandryddeuka i Lofoten 2013

21.-24. Mai

Versjon 1.

Lofoten Avfallsselskap IKS

1 Innhold

2	Forord	3
3	Sammendrag	5
4	Innledning.....	6
4.1	Målsetting.....	7
5	Prosjektgjennomføring.....	7
5.1	Budskap	7
5.2	Kommunikasjon.....	7
5.3	Tidshorisont og timing.....	8
5.4	Økonomi, arbeidsfordeling og rammebetingelser	9
5.5	”Strandrydderene”	10
5.6	Gjennomføring øvrig:	12
5.7	Registrering av avfall	17
6	Resultatet av registreringen.....	19
6.1	Overordnet	20
7	Funn og litt analyse	22
7.1	Antall enheter og plastbiter	22
7.2	Topp 15 i Lofoten	24
7.3	Kildene til forurensning.....	26
8	Prinsippet om hvem som betaler og samfunnsansvar	32
9	Konklusjon	33
10	Samarbeidspartnere.....	34

2 Forord

For tredje år på rad har en rekke Lofotinger tatt opp kampen mot marin forsøpling. En god følelse, og nesten 50 tonn er rensket opp fra vår felles kyst i denne perioden!

I tillegg til en renere kystlinje, har man ervervet mer kunnskap om hva slags marint avfall som er å finne langs våre strender. Dette er igjen et bidrag til nasjonal og internasjonal datainnsamling rundt denne miljøtrusselen. Avfallsselskapets erfaring er også at statistikken må leses i lys av kvalitativ kunnskap om blant annet beliggenhet (geografi) og ryddefrekvens.

I følge internasjonale rapporter stammer opptil 80 % av den marine forsøplingen fra kilder på land, og dette bildet stemmer med funnene til Hold Norge Rent (Rapport fra Strandryddedagen 2011). Lofoten ligger ved våre mest fiskerike hav, og har selvsagt en større andel avfall fra fiskeri enn gjennomsnittet. Registreringsarbeidet er i helhet med på finne ut hvor avfallet kommet fra, slik at man kan forebygge mot mer forsøpling i våre farvann.

Deretter er det også anslått at kun 15% av det marine avfallet befinner seg langs strender og kystlinje, mens 15% flyter med havstrømmene og 70% ligger på havbunnen (OSPAR). I fjorårets stormflo kom svært mye tang opp på land, hvor svært mange plastbiter og taustumper var sammenfiltret inn i tangklasene. Dette er kanskje en indikasjon på at det ligger mye marint avfall i havet? I vinter var det ingen slik stormflo.

En annen problemstilling er tidsaksen til avfallet. Hvor lenge siden er det avfallet ble kastet, og hvor stor andel av denne tiden har det ligget i havet? Vi ser at enkelte steder blir det ryddet avfall som er svært "ungt" og kortreist. Ryddeaksjonen på "Badestranda under fjellet" ved Svolvær ble oppsummert av kommentaren; "Det var mye søppel. Mest fra folk som griller/fester". Mens plastavfall som har blitt porøst falt fra hverandre som eksempelvis på enkelte steder på yttersiden av Lofoten, indikerer at avfallet har ligget lenge. I tidlig fase av forbrukersamfunnet ble avfallet brent eller dumpet i mangel på bedre løsninger. Lofoten Avfallsselskap (LAS) ble ikke etablert før i 1990, altså for bare 23 år siden, og kildesorteringen er enda yngre.

Inn under begrepet marint avfall inngår også mikroplast. Mikroplast er små partikler som lett kan forveksles med plankton, og kan oftest ikke sees med det blotte øyet. Strandryddeuka tar av naturlige årsaker kun for seg synlig og plukkbart avfall. Det finnes egne rapporter og dokumenter over økologiske og sosioøkonomiske konsekvenser, mens dette dokumentet tar for seg selve prosjektgjennomføring og resultat til Strandryddeuka i Lofoten 2013.

LAS er opptatt av å benytte den erfaringen man hittil har fått, til å videreutvikle registreringen for bedre å identifisere kildene, for så å finne løsninger og tiltak for å få stoppet dem.

Det er også vår oppfatning at fokuset på strandrydding (og dumping) lokalt og nasjonalt har bidratt til at folk har blitt mer bevisste på at det ikke lengre er greit å kaste fra seg avfall, eventuelt etterfulgt av en fyrstikk. Lokalavisene har også vært flinke til å løfte frem saker vedr forsøplingsproblematikk.

LAS benytter anledningen til takke alle samarbeidspartnere og ryddedeltakere i Lofoten. En spesiell takk til Aqua Lofoten Coast Adventure, som bidro med hele storfamilien for at det i år skulle bli RIB tur!

For kommunene har kontaktpersonen for marin forsøpling vært Jarle Johansen/Brita Johnsen (Moskenes), Dag Walle (Flakstad), Martine Horn Gjernes og Bjørn Andersen (Vestvågøy) og Stig Rune Dybwig (Vågan). I tillegg har servicetorgene i de respektive kommuner bidratt med å levere ut sekker og skjema til ivrige ryddere. Tusen takk for deltagelsen.

Vi sender også en takk til våre sponsorer Østbø avd. Lofoten og Svein Pedersen Lastebiltransport som har hentet inn avfall, samt Lofotprodukt og Lofot-tidende som har bidratt med henholdsvis premie og pris.

Monica Kleffegård Hartviksen har vært prosjektleder, og har også forfattet denne rapporten.

Leknes, august 2013

Monica Kleffegård Hartviksen

Informasjons – og kvalitetsleder

Lofoten Avfallsselskap IKS

Lofoten, en del av Norges 100 915 km lange, og nå renere kystlinje!

Bilde er tatt fra fjellet Mannen, foto: MKH.

3 Sammendrag

Strandryddeuka i Lofoten fant sted i uke 21. Alle som vil rydde marint avfall får levere gratis så lenge de sier i fra på forhånd at de vil rydde, og registrerer på et skjema hva de finner innenfor våre frister. Ryddedeltagerne blir oppfordret til å levere avfallet selv på miljøstasjonene, men ved store og u håndterlige mengder har avfallsselskapet bistått med transport.

Tilbudet gjaldt i de 4 kommunene, Moskenes, Flakstad, Vestvågøy og Vågan, som også er samarbeidspartnere i prosjektet. Blant annet kan man hente sekker og skjema, samt melde seg til rydding, ved servicetorgene i kommunene.

Værmessig hadde man i Lofoten lagt en snill vinter bak seg, og med lite storm/stormflo og uvær hadde det kommet lite nytt marint avfall opp på strendene sammenlignet med året før. Også våren ble fin, og sommeren kom tidlig i år, noe som gjorde ryddearbeidet mer innbydende og enkelt.

Årets resultat viser at det ble registrert færre enheter enn i fjor, 15512 enheter i år er en drøy halvering. Årsaken til dette er trolig en kombinasjon av at det i det reviderte registrerings skjema ikke ble spurt om telling av de minste plastbitene og funn av andre ting som ikke var oppført på skjema, kvalitet av registrering, samt færre kilo.

Til sammen er det veid inn 15.164 kg marint avfall i perioden. Dette er en nedgang fra fjoråret på drøye 5 tonn, men likevel overraskende mye. Det meldes om at det ved enkelte ryddeaksjoner har fått inn en del jern og metall.

573 stykker har deltatt på ryddeaksjonen i 2013, og 58,3 kilometer ble ryddet. Dette fordelt på 40 ryddeaksjoner. Det var ingen henteordninger med helikopter i år, og det var kun Refsvika som ble ryddet på yttersiden av Lofoten, i den delen som er uten veiforbindelse.

Registreringen er en del av arbeidet med å identifisere kildene og gjøre tiltak for å hindre at ytterligere avfall kommer på avveie.

Eksempelvis kan kloakk som renner rett ut i havet, bringe med seg Q-tips og bind. Disse havner igjen på land ganske nært utslippet. Det kan være lett å se på et utfylt skjema, om det er et utslippspunkt i nærheten. En enkel adferdsendring kunne hindret spredning av dette avfallet. Samme erfaring har man fra overvann fra renseanlegg.

Gatekjøkkenemballasje er en annen artikkel som er lett å identifisere. Og som gjerne blir slengt fra et bilvindu – og havner i veigrøfta (mange steder går veien langs vannet) i nærheten av der innholdet i emballasjen ble spist opp.

Forsøpling i sentrumsnære strøk er et eksempel på kilde til diffust avfall. Det kan være både at folk kaster fra seg, eller at fugler drar utover avfall fra fulle avfallsbokser/-dunker uten lokk.

Samarbeidet mellom avfallsselskapet og alle ryddedeltagerne er LAS sin visjon i praksis;

Sammen holder vi Lofoten ren!

Vi gleder oss over at vi i løpet av 3 år har samlet inn 49 tonn marint avfall langs Lofotkysten. Det er mange som fortjener heder og ære, og ikke minst takk. Som et lite tiltak til dette vil miljøprisen Tidevann gi litt av dette til en av personene som har vært motivator og ildsjel, samt at et av ryddelagene vil bli trukket ut til å vinne kr. 10 000,-

4 Innledning

"Hvor mye avfall finnes egentlig i havet" er et spørsmål som er relevant, men svært vanskelig å finne svar på. At mengden avfall som kommer på land påvirkes av værforhold er en teori det er lett feste lit til. Vinteren 2012/2013 var av det rolige slaget, og det ser også fint ut langs kystlinjen de fleste stedene. Noe nytt avfall er kommet inn der havstrøm pleier å bringe det i land, mens det i fjor var "overalt".

På bakgrunn av fjorårets innsats var forventningene til antall tonn, og deltagelse, heller lav. Det følte likevel riktig av Lofoten Avfallsselskap å videreføre Strandryddeuka videre, ikke minst for å legge til rette for å få ryddet opp det nye som hadde kommet inn i løpet av vinteren, og for å få ryddet opp flere steder som ikke tidligere har blitt ryddet. Henvendelser fra publikum tydet også på at dette var ønskelig.

Selv om det er litt marint avfall spredd langs hele kysten vår, så vil hovedmengdene komme til noen steder som går igjen, kanskje på grunn av havstrømmer. Slik har det vært i mange år, og det er vel ikke uten grunn at det finnes flere steder med navnet Rekvika, og navnet "Sjittfjæra" som har sitt opphav av det kom mye rekende i land der.

Derfor er det svært spennende å se hvordan resultatet blir, etter at man har ryddet og registrert i to år før. Å bidra til en renere natur er svært givende å jobbe med, og i tillegg et positivt trivselsbidrag til befolkningen som i stor grad bruker naturen.

Et av de argumentene som oftest ble brukt mot deltagelse i strandryddeuka tidligere år, var at det var så arbeidsomt å registrere. Før vårens ryddingen kom i gang, var det derfor viktig å få forenkle ryddeskjemaet. Målet var at rydding og registrering skulle bli mer effektivt både ved hjelp av layout, og mer relevante, færre og tydeligere kategorier. Samtidig skulle statistikken til Hold Norge Rent bli ivaretatt, og arbeidet med å identifisere kildene skulle bli enklere.

I tillegg hadde noen klart å forveksle registrering med kildesortering. Marint avfall blir ikke kildesortert, det går som restavfall og dermed til forbrenning, så fremt det ikke er garn, trevirke, farlig avfall eller jern blandet inn. Det må leveres utsortert, ut fra praktiske hensyn.

Ingen tvil om at denne melkekartongen er avfall som har oppstått regionalt. Tinemelk fra Nord-Norge – med dato utløper 6.4.

4.1 Målsetting

Hovedmålet for ryddeaksjonen er:

- Å rydde mest mulig marint avfall bort fra kysten (flosona) av Lofoten.
- Kontinuitet i registrering av avfallet for å se endringer, kilder og avfallstyper langs kysten av Lofoten, slik at resultatene kan bidra til å redusere fremtidig forsøpling.
- Holdningsendring blant befolkningen.

5 Prosjektgjennomføring

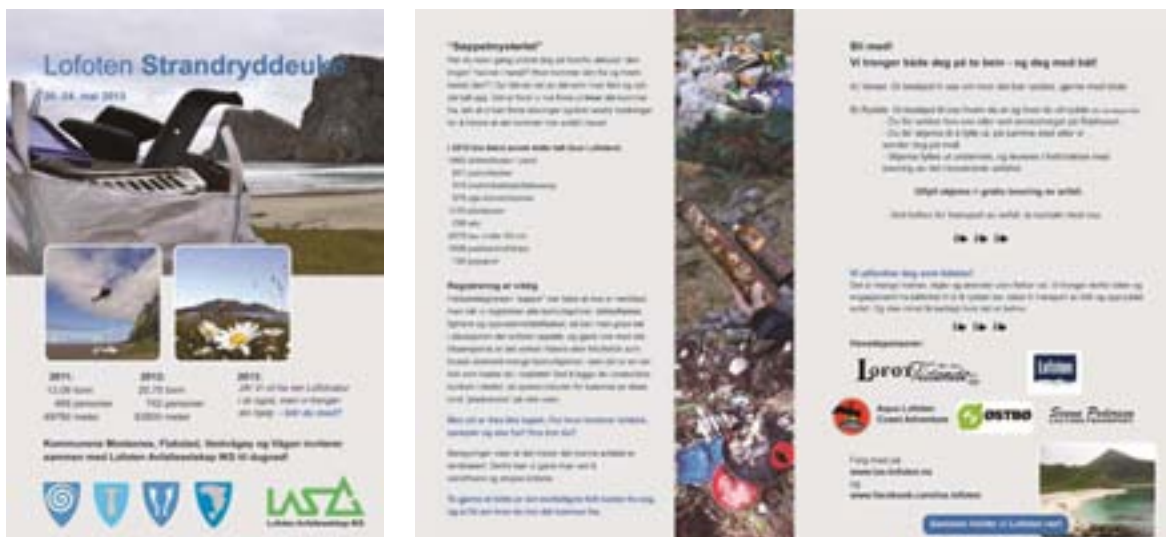
5.1 Budskap

Årets bakenforliggende budskap er også i år at vi må ta ansvar for vårt miljø og våre omgivelser. Siden det meste av det avfallet som havner i havet og på strendene er landbasert og regionalt forankret, betyr det at den innsatsen man legger ned i strandrydding og opplysningsarbeid, gir resultater både på kort og lang sikt. Rydd + registrer = gratis levering av avfall.

En ryddeaksjon vil derfor kunne gjøre en forskjell! En god motivasjon i seg selv.

5.2 Kommunikasjon

Kommunikasjonen har vært å ta kontakt med tidligere kontaktpersoner gjennom e-mail og eventuelt telefon. I tillegg har avisene skrevet om strandryddeuka også i år.

Folder til utdeling

Muligheten til å vinne kr. 10 000,- har nok også bidratt til å få opp interessen litt, men vi har ikke inntrykk av at det har vært en avgjørende motivasjon for å rydde. Det er likevel fint å kunne gi noe tilbake, samtidig som det kanskje har bidratt til at det har vært lettere å få med seg deltagere?

I tillegg har informasjonen vært tilgjengelig på egen nettside og på facebook, og en folder til utdeling i skranken på LAS og hos kommunene, i tillegg til miljøstasjonene.

5.2.1 Internkommunikasjon

Rutinene begynner å sitte hos alle ansatte nå, og alle innveier og håndtering av skjema og det marine avfallet har gått veldig bra i år. Tilbakemeldinger tyder også på at de ansatte setter pris på arbeidsgivers engasjement i marin forsøpling.

Det ble også i år trukket 1 ansatteplass blant RIB deltakerne. I tillegg deltok prosjektleder og en fra administrasjonen.

Distribusjon av sekker til servicetorgene gikk greit, de fikk også oversendt skjema på mail, men i hovedsak fikk de fleste skjema direkte på mail fra prosjektleder.

5.3 Tidshorisont og timing

Kampanjeperioden var satt til uke 21, som i 2013. Etter avtale er det mulighet for å begynne både tidligere, og i etterkant innenfor visse rammer. Når våren kommer tidlig, er det lett å komme seg til fjæra, og en sen rydding vil derimot møte utfordringen med at avfallet er overgrodd når det ligger der det gror gress. Derfor er det viktig å ha denne fleksibiliteten.

Den nasjonale standryddedagen var satt til 27.april, men det er mot normalt for tidlig til at snøen har gått. Dessuten er det greit å styre unna Rusken/vårryddedaksjonen som går før 17. mai. Selv om mange rydder både langs strender og langs veiene på samme tid, er det lettere å kommunisere til publikum når man kan skille de to aksjonene. Ettersom vi er fleksible på start- og sluttdato ved forhåndsregistrering, så virker dette å fungere bra.

Gjennomføring av RIB tur og strandtur i Refsvika, var søndag 19. mai.

Når gresset har vokst seg høyt kan det være vanskelig å finne og få ryddet opp det marine avfallet. Det er best å rydde på våren når snøen har sluppet taket, og før gresset vokser til.

Muligheten til å rydde ble holdt åpen frem til skolestart, men de ryddeaksjonene som ikke var ferdige før sommeren, ble heller ikke gjennomført i løpet av sommeren. De som hadde varslet, og blitt forsinket av ulike grunner – utsatte ryddeaksjonen til neste år. Men ryddelaget som vinner kr 10.000,- trekkes i starten av september. Det samme gjelder utdelingen av miljøprisen Tidevann.

5.4 Økonomi, arbeidsfordeling og rammebetingelser

LAS sitt bidrag er sekker til rydding, mottak av avfall og prosjektledelse av ryddedugnaden. I tillegg kan vi i samarbeid med våre sponsorer innen transportsektoren tilby mulighet til å transportere avfallet ved behov, og mot at de venter til renovasjonsbilen har tur på restavfalls- eller bedriftsruta.

Vi har ikke fått noen henvendelser vedr transport av skoleklasser i år. Det vil si vi hadde en klasse som stilte seg til disposisjon, men da vi ikke fikk inn noe tips om sted som måtte ryddes, så ble det ikke noen konkret ryddeaksjon.

Ved pilotprosjektet i 2011 ble det gitt en godtgjørelse for rydding til skoleklasser og foreninger som bidro ved utvalgte ryddesteder. Siden ryddeaksjonen er en veledighet fra LAS til lofotnaturen, har man ikke økonomi til å belønne innsatsen på denne måten. Men vi er glade for å ha fått på plass en premie i samarbeid med Lofotprodukt på kr 10.000,- som vi trekker en vinner blant ryddelagene.

LAS bidro med stønad til drivstofforbruket som RIB'en hadde, samt pølser og brød til de som var med.

5.4.1 Kommunene

I mars ble det avholdt et informasjonsmøte med kommunens representanter. Det var svært nyttig, ikke minst fordi det var flere nye kontaktpersoner. Siden disse personene skal videreformidle informasjonen om registrering, utfylling av skjema og levering/henting av avfallet, er det viktig at de får førstehåndskunnskap om dette. Ikke minst har de et viktig ansvar med å informere servicetorget i de respektive kommuner, som bidrar med informasjonsformidling til publikum og utdeling av skjema og sekker.

Kommunene er også kontrollorgan i forurensnings – og forsøplingssaker, og besitter mulighet for sanksjoner der forurensere er kjent, i tråd med prinsippet "forurensere betaler". Det er viktig at kommunene da har god kompetanse på hva konsekvensene blir ved forsøpling og spredning av miljøgifter. Samt hvor diffus forsøpling oppstår med tanke på infrastruktur, vedlikehold og nyutvikling.

5.4.2 Sponsorer

Flere av ryddeaksjonene har utfordringer i forbindelse med transport av avfallet, og det er derfor et viktig samfunnsbidrag som transportselskapene Østbø avd. Lofoten og Svein Pedersen Lastebiltransport har utført. Østbø har vært med i 3 år nå, og gjort en innsats for å transportere avfall ved behov ved å ta det med på restavfallsruta. I år har Svein Pedersen Lastebiltransport også kommet på banen, og har bidratt til henting i Vågan.

Også i år har Aqua Lofoten Coast Adventure bidratt med en flott RIB tur til yttersiden av Lofoten. I år stilte selskapet både med både RIB og skøyta Trio II, samt hele storfamilien som strandryddere. Selv om LAS bidro med pølser, brød og drivstoff til selvkost, er arbeidstid og bruk av utstyr aktivitetsselskapets bidrag.

Lofotprodukt og Lofot-tidende har bidratt med premie og pris.

5.4.3 Sum utgifter

Kostnadene som påløper i prosjektet Strandryddeuka, er i hovedsak variable etter mengde og omfang. Innkjøp av sekker er selvsagt en investering som må gjøres, men lagerbeholdninger minker etter som innsatsen økes. Det samme gjelder transportkostnader.

Premien på kr 10.000,- som LAS og Lofotprodukt deler på, er fast, uavhengig av antall ryddeaksjoner, det samme er bidrag til RIB-turen.

Kostnadsoversikt for prosjektet strandryddeuka:

Artikkel/tjeneste	Antall	Nettobeløp
Sekker		7 500,-
Restavfall (1,56 kr/kg)	15 164	23 656,-
RIB tur		6 000,-
Storsekker	8	680,-
Premie		5 000,-
Sum		42 836,-
Transport av avfall		24 020,-

Summen av utgifter til utlegg i forbindelse med strandryddeuka er på kr 42 836,- eks. mva. Arbeidstid på prosjektleder og mottaket er ikke inkludert i denne oversikten. Siden husholdningsavfall skal hentes inn etter selvkostprinsippet, går utgiftene til strandrydding av LAS sitt overskudd fra næringsvirksomhet på kostnader som ikke er sponset.

Sponsorbidragene til transport av avfallet utgjorde 24 020,-

5.5 "Strandrydderne"

Flere strandryddere står klare til å delta når våren nærmer seg, mens noen må også motivers til å bidra og invitere til en ryddeaksjon. Den primære målgruppen har også i år vært voksne mennesker, og da spesielt i rollen som ryddekoordinatorer. Alle som har vært med og ryddet tidligere år får informasjon om årets strandryddeaksjon, deriblant mange lærere. Denne yrkesgruppe fortjener å fremheves da de ofte er flinke til å ta med seg elevene sine for å rydde. I ett tilfelle ble hele klassen på nesten 50 tatt med på sykkeltur for å komme ut til et område som ikke var ryddet før, og avfallet måtte i tillegg bæres frem!

I tillegg er alle og enhver potensielle strandryddere.

Her er noen av RIB-deltagerne på tur ned til båten. Kløfta i fjellet bak er for øvrig skoleveien til de barna som bodde i Refsvika den tiden det var bosetning der.

Innsatsen resulterte i at antall ryddeaksjoner i år ble 40 stykker, og er tilbake på nivået fra 2011. En nedgang med 20 fra 2012 hvor det etter stormen Berits herjinger så ganske ille ut langs kystlinjen vår, spesielt på innersiden mot Vestfjorden. I år er dette veldig mye bedre. Det er noen som har vært med og ryddet hvert år, men så kommer det også nye til – mens andre igjen, har gjort det skipper-taket de trenger og det ikke har kommet så mye nytt marint avfall inn. Av årets aksjoner var ca 16 nye.

Fordelingen av antall ryddeaksjoner mellom kommunene er som følgende:

	Moskenes	Flakstad	Vestvågøy	Vågan	Sum	Ryddere
2013	3	8	20	9	40	573

Det var tre skoler som deltok; Ramberg skole, Svolvær skole og Fygle skole, og til sammen var hele 573 stykker med og ryddet i Strandryddeuka!

Aqua Lofoten Coast Adventure var viktig bidragsyter også i år, med to ryddeaksjoner i Moskenes, den ene sammen med representanter fra Natur og Ungdom sin sommerleir.

Miljøagentene i Kabelvåg var også med og tok vårens tårn i sjøkanten, det samme gjorde Lofoten Ornitologforening. Flere grendelag var også med i årets aksjon.

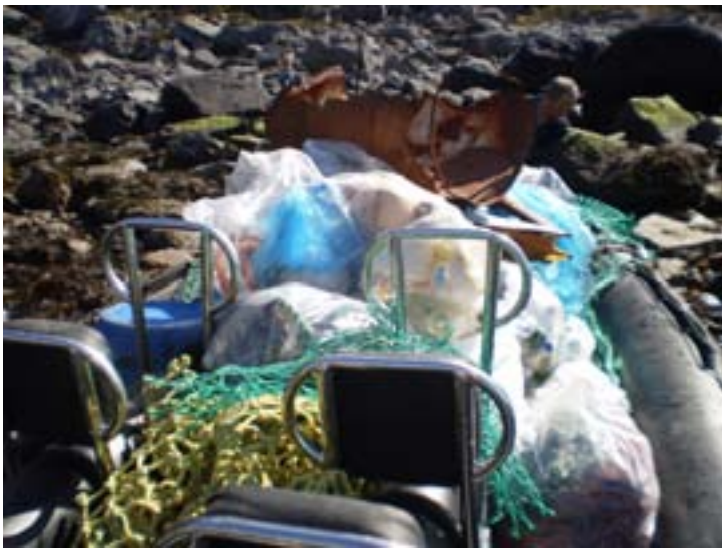
To av nykommerne var Lofoten Ekstremsport klubb og Tjukkasgjengen.

Bedrifter, og spesielt reiselivet er fortsatt lite representert i selve strandryddeuka.

5.5.1 Innhenting av det marine avfallet

Innsamling av avfallet har gått greit. Alle som har forespurt har fått bistand til det i år, når avfallet har vært fraktet til kjørbær vei. Ikke noe avfall har blitt liggende lenge uten avhenting. Noen av ryddelagene har selvsagt levert dette selv.

Avfallet fra Refsvika og Tørnholmen måtte fraktes i båt, fra Refsvika måtte dette igjen hentes med kranbil da avfallet lå i storekker og garn. Avfallet fra ryddingen langs Sundklakkstraumen ble transportert etter samme prinsipp som i Refsvika; sleping med storekker i PP-plast med båt.

Kjekt å ha en RIB som kommer til de fleste steder, når marint avfall skal hentes der det ikke er veiforbindelse eller dypt nok for en båt med kjøl.

5.6 Gjennomføring øvrig:

5.6.1 Presseomtale

Lofotposten – 16.mai 2013

Lofotposten 16.mai 2013

Lofotposten 27.mai 2013

Lofot-tidende 26.april 2013

Lofot-tidende 22.mai 2013

Artikler tar like mye for seg dugnadene som selve oppfordringen. Folk er flinke til å sende inn bilder av den aktiviteten de gjør.

5.6.2 Bli med i trekningen av kr 10 000,-

I samarbeid med Lofotprodukt er det oppretten en premie på kr 10 000,- Alle ryddelag var med i trekningen, men der det er private aktører som har vunnet må de gi premien til en ideell organisasjon. Ryddelag fra skoler, og skoleklasser teller i denne sammenheng som ideell, og kan beholde premien selv. De andre må velge en eller flere lag, og/eller forening i nærområdet.

Mottaker av premien forplikter seg så til å benytte minst kr 5000,- i tiltak for barn og ungdom.

Utlodding av pengepremie, kanskje ble flere motivert til å delta??

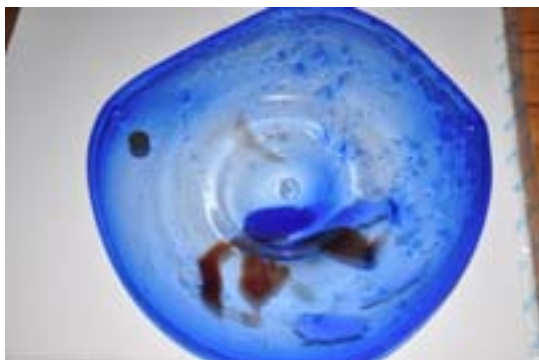
Alle som rydder en strand/kystzone (i kommunene som LAS dekker) i regi av strandryddeuka er med i trekningen. Men for at man skal kunne skille en ordenlig ryddeaksjon fra å ta med seg noen få ting, har vi satt en grense på at det må være ryddet minst 20 kilo, og at de selvsagt må være registrert/påmeldt til i selve ryddekampanjen på forhånd slik at de får fylt ut skjema.

5.6.3 Miljøprisen Tidevann

I Strandryddeukas korte historie har vi latt oss imponere over enkeltpersoners utrolige engasjement til å få med seg folk og få ryddet. Det mange som fortjener heder og ære for det. Vi har derfor bedt publikum om å nominere en privatperson som de mener fortjener en ekstra påskjønnelse i form av en pris. Det viste seg vanskelig å få forslag til kandidater.

I samarbeid med Lofot-tidende vil LAS derfor foreslå kandidater ut fra den ryddejobben som er gjort de 3 siste år, og la avisleserne stemme på nett over hvem de mener fortjener prisen best.

Vinneren får et nydelig utformet fat av Anders Tangrand, ved Glasshytta på Vikten. Det er laget av resirkulert glass, inspirert av livet ved og på havet.

Glassblåser Anders Tangrand bruker havet som inspirasjon i sine produksjoner.

Foto: A. Tangrand

5.6.4 RIB tur

LAS og Aqua Lofoten Coast Adventure har valgt å videreføre RIB turen fra i fjor. Erfaringen var at det var et positivt arrangement som sprer engasjement om strandrydding og motivasjon til videre rydding. Samtidig gir turen og innsatsen et rent naturområde. Tanken er at dette skal bli et årlig arrangement.

RIB turen ble lagt til den 19.mai, da dette er en fin "kick off" på selve Strandryddeuka, og fordi det er kapasitet hos aktivitetsselskapet før turistsesongen starter. Det er også før gresset har vokst opp og avfallet gror ned. Også i år ble det området Refsvika som ble ryddet. I fjor ble den store sandstranden prioritert, og gammelt trevirke også brent. Her var det mye tau og garn som lå nedi sand og halvveis overgrodd, men i år skulle den store "steinrøysa" mellom de to strendene prioriteres. Avfallet som var i "steinrøysa" var litt annerledes enn det som lå på stranda. Sikkert fordi havet måtte ha løftet/kastet dette opp blant steinene, men stranda tok i mot "alt". Her var i det i mye større grad kun plastflasker, -esker og -kasser ulike varianter, ofte godt gjemt under steiner og noen ganger kilt fast. Det var litt av en jobb å forsere de store steinene, og i tillegg med sekker av avfall. Avfallet ble derfor samlet på flere små steder, hvor det tilslutt ble hentet med RIB'en.

Å kunne benytte den tidligere fiskeskøyta TRIO II til transport av avfallet, gjorde transportereringen inn til farbarvei mye enklere. I tillegg fikk man mulighet til å fjerne noe garn og en trålpose som lå på stranda, ved at man benyttet store sekker i PP plast fra Nofir til å slepe avfallet ut på vannet slik at man kunne benytte krana på Trio II til å løfte avfallet om bord.

Godt å ha med mannskap som vet hva de driver med!

Sekkene med garn, tau og trål inneholder også luft når sekken er knytt igjen – og nok luft til at sekken fløt på vannet og ikke gikk til bunns. Denne metoden vil nok gjøre ryddearbeidet lettere også på sikt, også ved ryddeaksjoner andre steder.

Det var 13 stykker som ble trukket ut til å dra på tur, til sammen var det 16 i regi av LAS. Dette året hadde Aqua Lofoten Coast Adventure med flere egne deltagere. Trekningen ble gjort med journalist fra den ene lokalavisen tilstede, som bevitnet at det hele gikk riktig for seg. Det ble i denne trekningen sikret mange reserver, men også i år ble det stort frafall når dagen nærmet seg på grunn av sykdom og jobbsituasjon. Helt til kvelden før kl. 21.00 ble det meldt avbud.

Men de som ble med, hadde en kjempeflott tur i strålende vær, sommeren kom tidlig til Lofoten i år, og dette ble en varm dag (ikke minst for dem som hadde fått beskjed om støvler eller fjellsko som tålte saltvann).

Klart vann gir en spesiell naturopplevelse

Masse plastflasker i år også

Tau skal plukkes og telles

"Plastic fantastic", eller kanskje ikke...

Ingenting smaker bedre enn bålstepte pølser

"Fangsten" fra dagens arbeid.

etter en lang arbeidsdag ut i det fri.

En velfortjent hvil i sola før retur, rydding er hardt arbeid.

Blide fjes klare for retur!

På grunn av at avfallet i "steinrøysa" bestod mye av plastflasker og andre plastproduktet (litt garn) ble ikke vekten så veldig stor, kun 560 kg inkl garn/trål på stranda, i tillegg ble mye av tiden brukt til klatring/gåing i ulent terreng.

Alle deltagere som ville, fikk seg også en tur til hulen for å se hulemaleriene. Og alle deltagerne gjorde en flott innsats, og tilbagemelingene var at dette hadde vært en flott dag.

5.7 Registrering av avfall

Skjema for registrering ble også revidert ut fra erfaringer tidligere år. Det er et viktig utgangspunkt at informasjonen man henter inn skal kunne brukes til noe mer enn bare en statistikk, det skal samtidig være enkelt å registrere, slik at det ikke tar bort mye av ryddetiden.

Enheter samlet (Strandrydding)
 Du behøver kun å registrere det som står på lista, men pleier vi er du vel! Skal du registrere (S) for å holde tellingen, nummer forresten og skriv i røde bokstaver.

På farten
 Aurløftige produkter, utlånede, bilfyller, utleide, utleide, utleide

☐ Drikkeflasker (uten dekk)	☐ Snusbokser
☐ Drikkeflasker (med dekk)	☐ Lignende
☐ Drikkeflasker	☐ Tøy og utrustning
☐ Drikkeflasker	☐ Sko
☐ Kasser og emballasje	☐ Klær
☐ Tøye og utrustning	☐ Engangsgeråd
☐ Engangsgeråd	☐ Fødselskort o.l.
☐ Plastposer (uten inn)	☐ Annet

Husholdning
 Aurløftige produkter, utlånede, bilfyller, utleide, utleide, utleide

☐ Kaffekopper	☐ Lydder
☐ Drikkeflasker (uten dekk)	☐ Snusbokser
☐ Skiltinger	☐ Elektriske
☐ Lyskuler	☐ Annet

Bedrifter
 Følger og utlånede

☐ Drikkeflasker (uten dekk)	☐ Øde-berøringsmater
☐ Agrevisningsmater	☐ Plastemballasje (H-A)
☐ Sko og utrustning	☐ Tøy (under 50 cm)
☐ Plastemballasje	☐ Tøy (over 50 cm)
☐ Tøy (H-A)	☐ Snusbokser (H-A)
☐ Tøy (H-A)	☐ Klær
☐ Plastemballasje	☐ Annet
☐ Sko	

Annet

☐ Skiltinger	☐ Snusbokser
☐ Elektriske	☐ Sko
☐ Fødselskort	☐ Klær
☐ Annet	☐ Annet

Små plastbiter (hardtykk) i området du rydder:
 +50 50-100 +100 Nummeret: _____

I LAS valgte vi derfor følgende endringer:

- å skille mellom drikkeflasker fra Norge og utlandet.
- Å definere situasjonen avfallet ble kastet i.
- Spesifisere plastemballasje fra bad- og vaskerom, ut fra emballasje til mat/drikke.
- Skille mellom biter og hele garn
- Fokusere på de litt større bitene av isopor
- Registrere bomullspinner, veistikker, snusbokser og sykkeldele som egne kategorier.
- Kutte ut å telle de uendelige antall plastbiter, og enkelte andre kategorier som regionen hadde lite funn av.
- Dele inn i egen "på farten" kategori.

Innspill til ytterligere endringer:

- Å definere plastemballasje fra motor-/bil-/båt-pleieprodukter (garasjen/båtplassen)
- Jern og metall biter
- spraybokser

De fleste som er med og rydder, registrerer hva de finner på dette skjema som er basert på Hold Norge Rent sitt ryddeskjema. I år har det kommet lite negative tilbakemeldinger over at man må registrere det man finner, enten det nå skyldes at de har akseptert at registreringsarbeidet må gjøres, eller de endringene i lay-out som ble gjort, gjorde dette arbeidet enklere.

Registreringsarbeidet er veldig viktig for å finne kunnskap om hvor avfallet oppstår. Ved å registrere eksempelvis drikkeflasker som norske eller utenlandske kan man si noe om hvor flaskene kommer fra.

Over tid kan vi også se mer hva som øker og minker. Når vi nå har plukket rene strender som har samlet marint avfall over tid, vil vi se endring i innhold over tid. Mye av det vi fant i Refsvika er gammelt, det man ikke vet er om avfallet har ligget på land lenge, eller drevet i havet lenge. Når strendene er godt plukket første gang, kan man se om avfallet som kommer inn har noe som indikerer dato eller design som sier noe om når det ble laget.

Skjema ble levert inn til miljøstasjonen der avfallet ble tatt i mot, eller levert til prosjektleder direkte. Dette har fungert svært bra i år.

Denne ketchupflasken og sennepsflasken var produsert i Danmark. Ser om som et litt gammelt design, kanskje noen husker den?

6 Resultatet av registreringen

Etter å ha ryddet i de to forrige år og med en rolig vinter bak oss var forventningene til innsamling i år ganske små. I år var det heller ikke noen helikopterhenting, og det betydde at de store strendene på yttersiden heller neppe ble ryddet. Derfor er det en utrolig god følelse når man også i år får se et slikt engasjement blant Lofotinger, og får samlet så mange tonn.

Det meldes om lite nytt marint avfall der det er ryddet tidligere år, og det er positivt nytt for alle som er opptatt av at det ser rent og pent ut. Selv om antall kilo innsamlet på et sted som har vært ryddet over flere år, kan gi en viss indikasjon, er ikke tallene direkte sammenlignbare på bakgrunn av at området kan være det samme, men omfang/antall meter av ryddingen og grundigheten kan være forskjellig. Kontinuerlig rydding noen år fremover vil gi bedre indikasjoner.

Men enn så lenge er tilbakemeldinger fra folk som har vært med og ryddet, det eneste man har å gå ut fra, og de kommentarer som er mottatt har imidlertid vært entydige; det er ganske rent der de har ryddet ett eller to tidligere år. Noe av det samme ble indikert etter fjorårets aksjon, men dette påvirkes trolig også av værforholdene, antall, retning og størrelse på vinterstormene. Ryddeaksjonen på Løkta og Steine har begge blitt gjennomført tilnærmet likt. Ved Løkta ble det i fjor ryddet 140 kg, i år var det kun 60 kg. På Steine ble det første året ryddet 800 kg fordelt på 8 km, så 730 kg fordelt på 15 km og i år 280 kg delt på 7 km i snitt henholdsvis 100, 48 og 40 kg per km. Dette støtter opp om tilbakemeldingene fra ryddeaksjonen i Horndalen i 2012, og som man selv har sett med blotte øye i Refsvika.

Et viktig ting å ta for seg i arbeidet med forebygging av kilder til nytt avfall, er kunnskap om når avfallet ble avhendet. Om avfallet som vi rydder i dag er avfall fra mange år tilbake i tid, eller er av nyere dato er av interesse for hvordan man skal kommunisere mot bransjer og forbrukere.

Man liker å tro at man er på riktig vei i samfunnet i dag, nå vi har hatt gode renovasjonsordninger i mange år, og lovverket sier det er ulovlig å forsøple, men noe kastes også i dag – man aner bare ikke i hvilket omfang og i hvilke situasjoner det gjøres.

Men om de er mye nytt avfall, må midler og kommunikasjon fokuseres på identifisering av kilder, holdningsendringer og bedre mottak/innsamlingsløsninger. Hvis det er mest gammelt avfall som flyter, må ressursene settes inn på å rydde mest mulig.

Vi håper at kontinuerlig ryddig og registrering av funn kan være med å bidra til å finne mer ut av denne problemstillingen. I mens er det viktig å arbeide føre var, og kvalitetssikre at avfall i dag ikke kastes.

Nye eller gamle merkevarer? Det sier noe om når avfallet ble avhendet, og om avfallet som ligger langs våre strender er gamle synder.

6.1 Overordnet

Tabellen viser en oppstilling av resultatet for 2013.

Sted	Moskens	Flakstad	Vestvågøy	Vågan	Sum
Kg	1280	3444	3570	6870	15164
Sekker	13	112	242	100	467
Antall deltager	30	79	282	182	573
Antall meter	750	19500	31995	6000	58345
Tid i timer*	7	20	66,75	24	117,75

*Et svakt tall, da flere ikke rapporterer dette i timer.

6.1.1 Total mengde

Til sammen ble det samlet inn 15,16 tonn marint avfall i løpet av våren.

Til sammenligning ble det de to forrige år arrangert helikopterhenting og rydding på yttersida av Lofoten, som bidro med en stor andel, spesielt det første året det ble gjennomført rydding. Yttersida er i den spesielle situasjon at det ikke har vært ryddet noe der tidligere, og at det er uten veiforbindelse og svært utilgjengelig til for å frakte avfallet bort.

	2011	2012	2013	Sum
Vekt	13,09 tonn	20,75 tonn	15,16 tonn	49 tonn
Yttersida, helikopter	7,5 tonn	3,5 tonn	0 tonn	

Vinteren 2011/12 var som tidligere nevnt en ekstremvinter, så det kan være riktiger å sammenligne seg med tallene fra våren 2011. Sett i dette perspektivet er årets resultat veldig bra.

Totalt har man i regi av LAS og strandryddeuka ryddet 49 tonn marint avfall bort fra Lofotens kystlinje!

Det kan alle som har bidratt i til ryddingen være veldig stolte av.

6.1.2 Total lengde og ryddesteder

Antall meter plukket i år er 5,8 mil. Det er vi godt fornøyd med. Selv om dette er selvrapporterte meter, gir det en god indikasjon på omfanget.

	2011	2012	2013	Endring fra i fjor
Mosknes	2900	600	850	250
Flakstad	4300	7250	19500	12250
Vestvågøy	36160	64170	31995	-32175
Vågan	6400	11800	6000	-5800
Sum	49760	83820	58345	-30175

Antall meter er litt over 2011 nivå, og med innbyrdes forskjeller mellom kommunene. Flakstad har bare økt siden ryddeaksjonene startet, mens både Vestvågøy og Vågan har gått sterkt tilbake. Moskenes har en svak økning fra forrige år, men har et stykke igjen til 2011 nivå. Til sammen ble det gjennomført 40 ryddeaksjoner

Antall ryddeaksjoner over tid:

	2011	2012	2013	Endring fra i fjor
Moskenes	4	3	3	0
Flakstad	5	6	8	2
Vestvågøy	20	33	20	-13
Vågan	10	19	9	-9
Sum	39	61	40	-21

Følgende steder ble ryddet i år, der følgende nye ryddesteder er merket i mørke grønn. Dette betyr ikke at de aldri har vært ryddet før, bare at de ikke har vært med i regi av strandryddeuka.

Sted	Kommune	Sted	Kommune
Refsvika* (RIB)	Moskenes	Sund i Lofoten	Flakstad
Ånstad	Moskenes	Finnbyen-Fredvang	Flakstad
Tindshavna	Moskenes	Flakstadstranda	Flakstad
		Jusnes	Flakstad
		Ytresand	Flakstad
		Nappstraumen	Flakstad
		Sandneset	Flakstad
		Rambergstranda	
Sum	3	Sum	8

Sted	Kommune	Sted	Kommune
Klokkarvika	Vestvågøy	Gjerstad	Vågan
Lilleeidet	Vestvågøy	Rørvika	Vågan
Sandberg/Bergsøya	Vestvågøy	Storvågan	Vågan
Vågan+Vik	Vestvågøy	Børvågen	Vågan
Tørnholmen	Vestvågøy	Klubvika, Kabelvåg	Vågan
Uttakleivstranda	Vestvågøy	Badestranda	Vågan
Langneset	Vestvågøy	Kreta	Vågan

Skokkelvika	Vestvågøy	Gimsøymyrene	Vågan
Løkta	Vestvågøy	Langs Sundklakkstraumen	Vågan
Gjermesøya	Vestvågøy		
Holsøya (Tjukkasg.)	Vestvågøy		
Holsøya (Fygle skole)	Vestvågøy		
Langs Nappstraumen	Vestvågøy		
Uttakleiv	Vestvågøy		
Haukland	Vestvågøy		
Unstad	Vestvågøy		
Lyngedal	Vestvågøy		
Eggum	Vestvågøy		
Steine	Vestvågøy		
Tangstad, molo	Vestvågøy		
Sum:	20	Sum:	9

6.1.3 Antall deltagere:

Det er registrert 573 strandryddere i årets aksjon. Tellingen av personer består av at man oppgir hvor mange som har vært med på en enkel ryddeaksjon. Det betyr i praksis at hvis man deltar på eller flere ryddeaksjoner, så telles man som flere personer.

	2011	2012	2013	Endring fra i fjor
Moskenes	74	44	30	-14
Flakstad	97	71	79	8
Vestvågøy	216	418	282	-136
Vågan	82	209	127	-82
Sum	469	742	573	-169

Antallet deltagere har gått ned fra i fjor, men har en økning siden 2011. I år har det vært litt færre skoleklasser med enn i fjor, som i utgangspunktet har et større antall deltagere på ryddeaksjonene.

Selv med størst nedgang, har Vestvågøy fortsatt flest folk som deltar på Strandryddeuka. Flakstad kommune går derimot mot strømmen, og øker antallet fra i fjor, mens de andre har nedgang.

7 Funn og litt analyse

7.1 Antall enheter og plastbiter

Totalt ble der registrert 15 512 enheter tallet ved årets aksjon. Dette er en halvering fra fjorårets 34105 enheter, og der differensen i en viss grad kan tilskrives at man i år unnlot å telle de minste plastbitene og har en lavere totalvekt på avfallet.

Det er uendelige masser av udefinerbare plastbiter enkelte steder, og tellingen gjorde opprydningsarbeidet unødvendig arbeidsomt. Det ble tallet 7674 udefinerbare plastbiter i 2012. I år har vi heller oppfordret til å gi en indikasjon. Om det er mindre enn 50 stykker, mellom 50 og 100 og

over 100 plastbiter på området som er plukket. Av 45 innleverte skjema som har krysset av for dette, har 9 stykker oppgitt at det er under 50, 16 mellom 50 og 100 og 20 stykk melder at det er over 100 stykker. Merk at av alle skjema har flere levert blankt på denne. Tallene er per skjema som levert inn, uavhengig av om en ryddeaksjon har levert ett eller flere skjema.

Enkelte steder er det "uendelig" mange udefinierbare plastbiter. De er nesten en umulighet å telle, og det mest effektive hadde kanskje vært og brukte rive eller spade. En nøyaktig registrering av alle sammen er svært tidkrevende.

Trolig varierer mengden plastbiter ut fra hvor mye gammel plast som har kommet på strendene og har blitt liggende. Der tidens tann har gjort plastboksen porøs og forvandlet den til "35" mindre biter i stedet. Dette kommer også an på hvor havstrømmene kommer i land, og opphav. Det kan være ganske små områder hvor havstrømmen treffer, eksempelvis Rekvika øst for Svolvær (ved tunellen), hvor det samler seg svært mye avfall.

Siden det i 2011 var ca 20 000 enheter, så må det også være andre parametre til endringen, her kan både endring i registreringsskjema og kvalitet/nøyaktighet i registreringsarbeidet spille inn. Det viktigste i ryddearbeidet er å få en god indikasjon på hva det er mye av i havet og langs kystlinjen vår, omfanget av dette og gode nok tall til å finne ut om det blir noen endringer i fremtiden.

Det er også viktig å få tilbakemeldinger på typer av marint avfall som ikke står på skjema. Eksempelvis har det kommet litt indikasjoner på at det i enkelte ryddeaksjoner er funnet jernbiter/-gjenstander, og dette er viktig å få med på skjema for at resultatet skal gi et riktig bilde. Dette gir jo stort utslag på vekt, men blir per i dag ikke med på registreringen, så fremt det ikke kommer fra en bil eller sykkel, som er kategorisert på skjema.

Merk også at enkelte kategorier har blitt delt opp, eller på annet måte blitt spesifisert for at statistikken lettere skal kunne bli benyttet til å identifisere kilden hvor avfallet har oppstått, et eksempel på dette er drikkeflasker i plast, som er delt opp i Norske og utenlandske.

7.2 Topp 15 i Lofoten

Oversikten over topp 15 funn må derfor sees i lys av at det er halvparten så mange enheter registrert i årets aksjon, som fjoråret. Det vil si at rekkefølgen er representativ, men andel vil gi et bedre bilde av mengden ut fra antallet enheter som er funnet i år.

Liste over topp 15 funn i Lofoten, 2013:

	Enhet\antall	2013	2012	Plassering 2012	2011
1	Tau (under 50 cm)	2102	4073	2	2715
2	Isoporbiter (>10 cm)	1700	3597*	3	253
3	Pakkebånd, strips	1143	1838	7	2425
4	Drikkeflasker, plast (Norge)	1037	1962**	6**	858**
5	Korker (fra drikkeflasker)	933	2304***	4	1427***
6	Plastposer (bærenett)	873	1125	9	1175
7	Tau (over 50 cm)	821	1967	5	1297
8	Drikkeflasker, plast (ukjent opphav)	793	**	Ny kat.	**
9	Matemballasje	622	515****	14	224****
10	Emballasje (bad, vaskerom)	569		Ny.kat	
11	Lokk/korker	482		Ny kat	
12	Oppvaskmiddelflasker	356	571	13	627
13	olje-bensinkanner	333	575	12	308
14	Glassflasker	324			
15	Garn, biter <1m3	306			

*Kun isoporbiter over 10 cm ble tallet. I 2012 ble alle tallet.

** Skille mellom Norge og utlandet i år, for å sammenligne med fjoråret må disse kategoriene som i år er delt, adderes. Totalt blir det 1830 – og ville ha holdt til en 2.plass på topp 15 lista.

***Korker fra drikkeflasker og andre korker/lokk er også adskilt i årets telling. For å sammenligne med fjorårets må disse kategoriene adderes. Totalt blir det 1415, og ville ha gitt en 3. plass på topp 15 lista.

****Emballasje fra mat, take away og bad/vaskerom er adskilt i årets telling. For å sammenligne med fjorårets tall må disse to kategoriene adderes. Totalt blir det 1333 stykker, og ville ha gitt en 4.plass på topp 15 lista. I tillegg så faller plastemballasje fra motor/båt/bil utenfor, og det er et stort antall av disse også.

Topp 15 regnet opp mot hver enhets andel av totalen, sammenlignet med fjorårets andeler.

	Andel -2013	Andel-2012
1 Tau (under 50 cm)	14	12
2 Isoporbiter (>10 cm)	11	11
3 Pakkebånd, strips	7	5
4 Drikkeflasker, plast (Norge)	7	6*
5 Korker (fra drikkeflasker)	6	7
6 Plastposer (bærenett)	6	4
7 Tau (over 50 cm)	5	6
8 Drikkeflasker, plast (ukjent opphav)	5	0
9 Matemballasje	4	2
10 Emballasje (bad, vaskerom)	4	
11 Lokk/korker	3	
12 Oppvaskmiddelflasker	2	2
13 olje- og bensinkanner	2	2
14 Glassflasker	2	
15 Garn, biter <1m3	2	

- Alle plastflasker fra i fjor.

Ved å sammenligne andeler kan man se at det eksempelvis er like stor andel av oppvaskmiddelflasker som er funnet i år som i fjor, selv om antallet har gått ned med 215 stykker.

Tallene gir en god indikasjon, men må tolkes opp mot hvor det er plukket. Etter å ha ryddet i Refsvika, på stranden og i "steinrøysa" var erfaringen at området med mye stor stein hadde et annerledes innhold av marint avfall enn områder med sand/gress.

Det antas at det vil bli forandringer etter hvert som man kan sammenligne nytt avfall på steder som er plukket opp mot steder som har førstegangsplukking. Da får man også en bedre indikasjon på om at avfallet som har ligget i havet og kommet inn til land er av ny eller gammel opprinnelse.

De ulike typer marint avfall kan med andre ord variere ut fra hvor det blir plukket opp. Et godt eksempel på det er at det ved Jusnes ble registrert 42 sko! Det er 27% av det totale funnet av antall sko.

Likevel er det ingen tvil om hva det er mest av; plastprodukter. Det er kun glassflaskene som ikke er laget av plast! Mat- og bad-/vaskeromsemballasje kan i enkelte tilfeller bestå av andre ting, men dette er erfaringsvis mest plast.

7.2.1 De rareste funn

Skjemaene oppfordrer også til å fortelle om hva det rareste funnet var. Blant annet det gjort følgende rare funn: vaskemaskin, dør, verktøykasse, sofapute, gravlyss, stor jernkule, brannslukningsapparat, tåteflaske med illeluktende melk, 2 frysebokser, garasjeport, not, dobørste, lite ekkolodd, ubrukte adrenalinampuller, blekkskriver, ca 100 spiker i en eske, hårrull, racket, kost, brannhjelme, dyne, høytalere, hundehus, aluminiumskonstruksjon fra trål/forsvar(?) og en smokk.

7.2.2 Døde dyr

I årets aksjon har det kommet melding om funn av 5 døde dyr. En ørn ble funnet uten hode på Badestranda under fjellet i Svolvær, i Flakstad kommune ble 2 mus funnet døde i hver sin flaske, en er registrert av ryddeaksjonen Jusnes-Flakstad og en på Sandneset, Ramberg. Ved Nappstraumen ble en fugl funnet sittende fast i en plastsekk av typen som man har potet eller gulrot i. I tillegg ble et sauekadaver funnet på Holsøya, men det satt ikke fast i noe.

7.3 Kildene til forsøpling

Det viktigste med registreringen er å identifisere kildene til forsøplingen slik at man kan finne løsninger for å stoppe tilførselen. Marint avfall er en fellesbenevnelse over hvor dette finnes, men ikke hvor det kommer fra. Når man begynner å se på hva det er, og hvor mye det er av enkelte kategorier kan man begynne å tegne et bilde hvor det kommer fra. I revideringen av skjema har LAS valgt å sette enda klarere grenser. For eksempel ble "privatavfall" delt i 2 kategorier; på farten og husholdning.

7.3.1 "På farten"

Avfall som oppstår som følge av at folk er på farten dekkes av denne kategorien. Selvsagt kan også dette oppstå i hjemmet eller på jobb, ved å dele om de ulike typene marint avfall på denne måten, forsøker man å gi et realistisk bilde på avfall etter produktet som folk har med seg enten fra gatekjøkken, picnic/utflukter, bilturer, idrettsarrangement, eller lignende.

Man skal ikke se bort fra at noe kommer fra "søppeldunker" uten lokk, som fugler river ut innholdet fra. Plastposer, sjokoladepapir og lignende blåser fort bort med vinden her i Lofoten, og havner lett i det marine miljøet.

Ved å dra paralleller til Ruskenaksjonen og vårrydding langs veiene, ser man her et godt eksempel på kortreist avfall. Drikkebokser, snusbokser og gatekjøkkenemballasje (take away) er typisk avfall som folk har kastet fra seg gjennom bilvinduet, eller på annen måte når de ferdes langs vei, og er et godt eksempel på at menneskers handlinger i dag også fører til forsøpling i vår felles natur.

Følgende artikler ble registrert under kategorien, på farten. Inkludert endringer fra 2012.:

På farten	Moskenes	Flakstad	Vestvågøy	Vågan	Sum	endring
Drikkeflasker, plast (Norge)	62	346	309	320	1037	-132*
Drikkeflasker, plast (ukjent opphav)	200	142	228	223	793	*
Glassflasker	16	128	71	109	324	-39
Drikkebokser	10	128	89	52	279	73
Korker (fra drikkeflasker)	78	153	463	239	933	-2304**
Take away- emballasje	1	47	66	28	142	-372***
Engangsdekketøy	3	18	67	20	108	-381
Plastposer (bærenett)	27	264	295	287	873	-252
Snusbokser	1	55	51	72	179	-
Lightere	4	34	48	29	115	-180
Røyk og tobakspakker	3	75	30	17	125	-36
Sko	12	67	38	39	156	82

Klær	0	40	33	37	110	-2
Engangsgrill	0	5	21	24	50	-22
Fruktposer og lignende	0	55	16	21	92	-

*Endringen er sammenlignet med norske og utenlandske flasker sammenlagt.

**Fjorårets tall inkluderte alle typer korker og lokk- mens i år er dette delt.

*** I fjor het kategorien matemballasje og take-away. I år har vi delt den kategorien opp i take-away emballasje og emballasje fra mat.

7.3.1.1 Funn

De fleste **drikkeflasker i plast** som er registrert, er gjenkjent som norske. Det er kun i Moskenes kommune at dette er motsatt, med flere plastflasker av utenlandsk opprinnelse. Det er fordi dette området fanger opp avfall med havstrømmene som kommer inn langveisfra og/eller fra skipsfarten.

Dette var kanskje en overraskende observasjon, men støtter opp om at den marine forøplingen skjer fra land og trolig regionalt. En feilkilde kan være om dette er standardiserte produkter i mange land, og der flaskedesign er like. I Refsvika både i fjor og i år, er mange av disse vannflasker og vannkanner som er utypisk Norge.

Det er ikke overraskende at plastflasker er så godt representert, ettersom småflasker med brus, vann med kullsyre, vanlig vann og annen leskedrikk er kjekt å ha med på farten. Men hvor er man fysisk når denne drikkes, og hva gjør man når flasken er tom og det er langt til butikken eller en avfallsboks? Nordmenn er flinke til å spare flasker til pant. Men ikke alle tar seg bryderiet med å "drasse" veldig langt på en tom flaske. Kanskje må man se på infrastruktur til avfallsbokser, kombinert med holdninger mot målgrupper som peker seg ut.

I skjema fra Hold Norge Rent er **plastposer** nevnt som egen kategori. I Lofoten var vi nysgjerrige på å vite om dette var de typiske bærenettene, eller om dette var fruktposer og lignende. Ved å dele opp kategorien og spesifisere, kan man se at hoveddelen av denne registreringen faktisk er typiske bærenett! Hele 90% av funnene bekrefter dette, og mange av ryddeaksjonen har 0 funn av fruktposer. Bæreposer er omstridt i forhold til forøpling, og som gjenbruk av restavfallsposer i husholdningen. Og selv om andelen i forhold til andre typer avfall har økt, er det en forholdsvis liten mengde som havner i miljøet opp mot hvor mange som blir distribuert gjennom dagligvare og andre forretninger hver dag. Uansett er 873 for mange ute i naturen.

Take away-emballasje og **matemballasje** tilhørte i fjor også samme kategori, men ut fra forbrukeradferd er dette trolig to målgrupper og emballasjen blir mistet/kastet i ulike situasjoner. I årets aksjon ble dette til to avfallstyper som skulle registres. Forholdstallet mellom disse er ca 20% take away og 80% matemballasje. I Refsvika ble det kommentert at det var en god del matoljeflasker i plast som ble funnet blant plastemballasjen.

Her i Norge er det også en stor andel som benytter snus, og etter en rekke observasjoner av snusbokser i ryddingen av marint avfall, ble dette satt opp som alternativ på årets skjema. Det ble registrert 179 snusbokser, mot 125 røyk- og tobakkspakker. Det ble altså funnet flere snusbokser enn emballasje etter andre tobakksprodukter.

Engangsgriller er det lite av i Lofoten, Badestranda under Fjellet ved Svolvær skiller seg ut med 14 stykker men som der også ble meldt om mye avfall fra festing og utflukter.

Sko og klær må man jo kunne anta at er mistet eller gjenglemt. Antall sko er det flere funn av i år enn i fjor, men Jusnes i Flakstad kommune drar godt opp med sine tidligere nevnte 42 stykker.

7.3.2 Husholdning

I Norge har kommunene pålagt å tilby husholdningsrenovasjon til alle husstander, slik at det er liten grunn til å tro at avfallet har kommet fra en "bofast" husholdningen. Det er imidlertid frivillig i Lofoten om man ønsker å være tilknyttet en fast renovasjonsordning om man oppholder seg i en fritidsbolig/hytte. Også campere med bobil, vogn eller telt vil ha behov for avfallshåndtering, og det er kanskje ikke like godt merket hvor containere står. I tillegg har vi en gruppe som befinner seg på havet, i fritidsbåt eller større fartøy. Det er ikke like enkelt å vite hvor dette kommer fra, men det er i alle fall sikkert at klorinflasker og rengjøringsmiddel er noe som folk ikke har i sekken når de drar på tur. Denne typen avfall kommer fra en mer fast husholdning. Ufordringen er at man ikke vet hvilken.

Myndighetene jobber mot båthavner for å sikre at de har avfallsmottak, slik at det skal være lettere for båtfolket å få håndtert avfallet på riktig måte.

Viktigheten av å holde restavfallslokket nede på avfallsdunken (tømmedagen) skal også nevnes her. I likhet med ordinære avfallsbokser uten lokk vil fugl gjerne ta tak og rive litt utover hvis de kommer til. Det samme gjelder ved sterk vind, og bokser som velter. Avfall kan da også bli spredd utover. Derfor er det viktig å sikre restavfallsdunken spesielt når været tar som verst.

Dette bildet viser hvordan avfallet lett kan bli dratt ut over når dunken velter eller lokket er av. Avfall blir dratt utover av kråke, skjærer eller som på bildet, en måke! Og når avfallet blåser bort, havner det lett i grøfta eller i nærmeste vann, om ingen pukker det opp.

Foto: Ask Johansen

Følgende artikler ble registrert under kategorien, husholdning:

Husholdning	Moskenes	Flakstad	Vestvågøy	Vågan	Sum	Endring
Matemballasje	70	166	133	253	622	107
Emballasje (bad, vaskerom)	185	138	109	137	569	-
Bind/tampong	0	2	39	7	48	37*
Lokk/korker	16	166	147	153	482	-
Lyspærer	4	50	28	20	102	-53
Bomullspinner	5	2	99	7	113	44**
Elektronikk	2	19	26	8	55	28

*I fjor var kun tampong registrert

** Bomullspinner var ingen ordinær artikkel i fjorårets ryddeaksjon, men mange hadde ført den på slik at vi fikk et tall å ta utgangspunkt i.

7.3.2.1 Funn

I fjorårets ryddeaksjon registrerte prosjektleder at det var mye plastemballasje som falt uten om plast til mat, mye plast emballasje er til rengjøringsmiddel, klorin, dusjsåpe og sprayflasker. I år har dette fått sin egen kategori, **emballasje (bad, vaskerom)** og hele 569 enheter er registrert! Det er nesten like mange som er registrert under matemballasje. Noe som enda tydeligere indikerer at man snakker om en husholdning der man ikke har en god ordning for avfallsmottak. En stor andel av dette er registrert i Refsvika, så det kan også være utenlandske husholdninger der ikke har like god innsamling som i Norge.

Q-tips eller **bomullspinner** er også ny registreringskategori. 99 av de 113 registrerte er funnet i ryddeaksjoner i nærheten av to steder hvor kloakk renner ut. Noen bomullspinner videre ut i strømmen, og derfor finner man også Q-tips på yttersiden av Lofoten selv om det ikke er noe kloakkutslipp i nærheten av Refsvika. Dette er helt klart opplysningsarbeid som skal til, kun det som er ment å være i toalett skal dit. Bomullspinner og bind som begge inneholder plast, skal i restavfallsbøtta.

7.3.3 Bedrifter

Tidligere år har kategorien blitt benevnt som fiskeritstyr, og selv om de fleste kategoriene tilhører denne bransjen, kan både presenninger/plastduker, plastkasser, olje-og bensinkanner tilhøre andre bransjer, eksempelvis er såkalte grønne fruktkasser også å finne med jevne mellomrom, og det ble derfor mer riktig å kalle det avfall fra næringsvirksomhet ("bedrifter") heller enn fiskeri spesielt.

Pressenning og plastduker blåser for bort fra et byggeprosjekt, og det er også tilbakemeldinger om funn av landbruksplast. Også pakkebånd og strips benyttes i flere bransjer, men da det er gjort funn av store klaser, er det vel kanskje en foredlingsindustri (pakking) de kommer fra, mens enkeltvis kan være fra alle som har mottatt esker, bokser og avisbunter.

Følgende artikler ble registrert under kategorien, bedrifter:

Bedrifter	Moskenes	Flakstad	Vestvågøy	Vågan	Sum	Endring
Oppvaskemiddelflasker	33	147	72	104	356	-215
Agnemballasje-/bokser	0	172	38	12	222	150
Bøyer og flottører	40	20	86	35	181	-810
Fiskekasser	4	37	27	30	98	-138
Garn >1 m ²	9	20	38	19	86	59*
Garn, biter <1m ²	41	39	95	131	306	*
Pakkebånd, strips	19	223	382	519	1143	-695
Blåser	17	6	12	22	57	-
olje-bensinkanner	48	49	99	137	333	-242
presenning/plastduker > 1m ²	17	65	56	114	252	-68
Tau (under 50 cm)	168	410	1132	392	2102	-1971
Tau (over 50 cm)	51	243	407	120	821	-1146
Isoporbiter (>10 cm)	84	535	461	620	1700	-1897**
Kavler:	27	39	18	41	125	-

*Siden garn kommer i svært forskjellige størrelse, enten veldig store eller veldig små biter, gav ikke tallet en god indikasjon om små biter skulle telles som ett garn, eller skulle holdes utenfor. I år er derfor garn delt opp i to kategorier for å gi en indikasjon, over eller under en kvadratmeter.

** Isopor er laget av små kuler og når disse faller fra hverandre blir det svært mange av dem. En krevende tellejobb. Derfor ble det besluttet å telle kun de som var over 10 cm³

7.3.3.1 Funn

Isopor er det mye av langs kysten vår. Funnene varierer i fra millimeternivå til en kloss på en kubikkmeter. Mye smått gjorde registreringsarbeidet vanskelig og det ble besluttet å telle kun de bitene som var over 10 cm. Selv med dette ble det tallet 1700 isoporbiter i år, en like stor andel av de totalefunn som i 2012 og det holder til en andreplass på topp 15. lista.

På det nasjonale skjema er garn oppsatt som en kategori, i fjor ble det registrert 451 garn i Lofoten, men dette tallet fortalte ingenting om dette var hele store garn, eller garnrester i mindre format. LAS valgte å dele kategorien garn i to, til garn over 1 m² og biter av garn under 1 m² og av resultatet i år ser man at hele 78% er mindre biter av garn.

7.3.4 Annet

Noen artikler passer ikke så godt sammen med de andre, så de ble samlet i en "annet" kategori.

Annet:	Moskenes	Flakstad	Vestvågøy	Vågan	Sum	Endring
Batterier:	0	3	13	4	20	-7
Biler/bildeler	1	15	12	26	54	-
Sykkeldeler:	0	2	2	6	10	-
Veistikker	0	104	2	20	126	94*
Sprøyter	2	11	32	12	57	-77
Dekk	0	21	8	25	54	-16
Oljefat	2	8	8	15	33	-12

*Veistikker var ikke et eget alternativ i fjor, men ble ført opp ekstra av så mange at vi det var greit å sette det som en egen kategori.

7.3.4.1 Funn

Veistikker er en ny kategori, og typisk norsk. I år når den er ført opp som egen kategori er det registrert 126, flest i Flakstad og spesielt en ryddeaksjon skiller seg ut. På Sund ble det funnet 67 stykker. Antall veistikker som er funnet avhenger trolig sammen med hvor mye kystlinje som går ved siden av veien. Ellers plukker Mesta inn igjen de veistikkene som kan brukes hver vår, men det blir gjerne liggende noen igjen likevel.

Også i år finner man **sprøyter** langs Lofotkysten, selv om det ikke er så mange som er funnet som i fjor, da spesielt en ryddeaksjon fant mange på yttersiden av Lofoten, er det vanskelig å vite hvor de kommer fra. Er det narkomane eller medisinsk, kanskje fra før det ble godkjent mottak? Det hender at sprøytene blir funnet med spiss.

Sykkeldeler er en ny kategori. Ofte ser man sykler henslengt i en grøft, men få av disse havner i det marine miljø, med bare 10 registreringer. Da er det nok flere **bildeler** som havner i strandkanten med hele 54 stykker.

I fjor ble det funnet 70 **dekk** i ryddeaksjonen, i 2011 ble det funnet 45. Dekk er lett å telle og antallet bør derfor ha liten feilmargin, selv om det kan være både bil-, sykkel- og trillebåredekk gjemt inne i dette tallet. Da man i Norge har vi gratis dekkretur gjennom dekkforhandlere, er det et interessant spørsmål om dekkene som finnes langs strendene, har ligget der lenge. I år er det registrert 54 dekk, og noen av disse er funnet på 7 steder som det tidligere har vært ryddet. En av disse var Badestranda under Fjellet ved Svolvær, hvor det var registrert 5 dekk i år. Dette tyder på at det kommer en del inn i løpet av vinteren.

Batterier skal samles inn som farlig avfall, og det er urovekkende at disse blir kastet ute i naturen, selv om de en periode kunne kastes i restavfallet. Tellingen sier ingenting om dette er små AA batterier eller bilbatterier, men vi vet at det enkelte steder er meldt om bilbatterier som ligger under vann, uten at man har kjenneskap til om disse er plukket opp. Man trenger et spesielt dykkersertifikat for å få hevet ting opp fra havbunnen.

8 Prinsippet om hvem som betaler og samfunnsansvar

I Norge praktiseres et prinsipp om at forurenser betaler når forurensning skjer. Dette byr på utfordringer når det gjelder såkalt "herreløst" avfall, hvor det er vanskelig å identifisere forurenser. I praksis blir dette en begrensning som generelt sett har hemmet oppryddingsarbeidet. Kommunen er det ansvarlige organ for at det er ryddig i det offentlige rom, mens grunneier har ansvar for sin eiendom, men pengene blir oftest kanalisert til andre nødvendige tiltak, og det marine avfallet har blitt liggende.

I Miljøverndepartementets avfallsstrategi "Fra avfall til ressurs" (2013) er det under punkt 5.8 nevnt at de vurderer en lovendring som gjør det mulig for kommuner å finansiere oppryddingen av enkelte typer forsøpling gjennom avfallsgebyret (i dag skal innsamling skje til selvkost), så lenge dette gjelder marin forsøpling og forsøpling som ligner på husholdningsavfall.

Pr. i dag blir innsamling av enkelte avfallstyper finansiert ved blant annet produsentansvar.

Ryddingen av marint avfall i Lofoten er pr. i dag en dugnad der både innbyggere, noen få bedrifter, kommunene og avfallsselskapet jobber sammen for et renere Lofoten.

LAS mener det er viktig å få ryddet opp marint avfall, både av estetiske hensyn og fordi det har miljømessige og økologiske konsekvenser, i første rekke for livet i og på havet.

Vi mener også at det er hver og en sitt ansvar å bidra til å holde vår felles natur ren, og å levere avfallet til godkjent mottak.

Koordinering av denne ryddekampanjen (som utgjør noen arbeidstimer), og kostnader til gjennomføringen og mottaket av avfallet er derfor vårt bidrag til alle som hører til i vår region og for et renere miljø.

Lofotrådet, representantskapet og syret i LAS stiller seg bak selskapets engasjement innen strandrydding, og det er vedtatt i styret at dette skal bli en årlig aksjon.

"Fangsten" fra Refsvika

9 Konklusjon

Resultatet etter årets strandryddeuke er at man har lykket i å oppnå målsetningen om å få enda mer marint avfall bort fra flosona. 15,16 tonn i år, til sammen 49 tonn hittil i Strandryddeukas historie må sies å være et godt resultat, som avfallsselskapet er svært fornøyd med.

Strandryddeuka har etablert seg om en ryddeaksjon, og både styret, kommunene og abonnentene ser ut til å være fornøyd med det.

Vi er også fornøyd med å få innhentet tall i registreringen, og å bidra til kildeidentifisering og statistikk hos Hold Norge Rent.

Årets aksjon har vært med å stille spørsmålet om hvor lenge avfallet har vært i havet før det kommer i land, har det gamle avfallet man finner, ligget lenge på land – eller har det ligget lenge i havet og har kommet inn nå? Avfallsselskapet håper fremtidens tall og observasjoner kan være med å gi svar på det.

Observasjoner og tilbakemeldinger melder også fra at når oppryddingen er gjort, kommer det ikke veldig mye nytt inn i løpet av året, slik at det blir lettere å holde kysten ren med litt "vedlikeholdsrydding".

Endringer av skjema har ført med seg at færre enheter har blitt registrert, men den har også stadfestet at det fortsatt er mest plast. Men drikkevareemballasje og emballasje fra bad og vaskerom kan ha to ulike opprinnelses situasjoner, og det er viktig å få dette frem for å vite hvor man skal begynne å se på løsninger. Det store antallet med drikkeflasker i plast som har norsk opprinnelse, indikerer også at man får gjort mye med tiltak her "hjemme på berget".

I hvilken grad kampanjen har påvirket folks holdninger er vanskelig å måle etter så kort tid, men vi sitter med en godt følelse. Man ser det har kommet flere nye ryddekoordinater på banen i år, og tilbakemeldingene på arbeidet vi gjør er positivt. Dette holdningsarbeidet er også en del av et større bilde som henger sammen med dumping av avfall og ulovlig brenning av søppel. Og det virker som om dette er mindre akseptert i dag, selv om man har et stykke igjen.

Tilslutt vil vi gjerne takke alle som har bidratt til å rydde i årets aksjon. En fantastisk dugnadsånd er lagt for dagen, til glede for alle som lever i og av naturen.

10 Samarbeidspartnere

Tusen takk til:

Transporttjenester:

Svenn Pedersen
LASTEBILTRANSPORT

Premier:

LOFOT *Tidende* Med i Lofoten

Arrangement:

Aqua Lofoten Coast Adventure

Leder kampanjen "Rydd en strand":

En spesiell takk til alle ryddekoordinatorer og ryddedeltagere!